

La lluita contra la pobresa energètica al món municipal

L'aplicació de la Llei 24/2015, en xifres

Equip de treball

- Sergio Tirado Herrero
 - *Institut de Ciència i Tecnologia Ambientals (ICTA), Universitat Autònoma de Barcelona (UAB)*
- Guillem Luna Esteves
 - *Enginyeria Sense Fronteres i Universitat Autònoma de Barcelona (UAB)*
- Maria Campuzano Guerra
 - *Enginyeria Sense Fronteres*
- Josep Babot Barbero
 - *Enginyeria Sense Fronteres*

Introducció

- **Centenars de milers de persones a Catalunya**
 - suporten despeses energètiques molt per sobre del que seria adequat, gasten menys energia del que necessiten per a una vida digna o depenen d'un subministrament precari o irregular
- Catalunya disposa de **legislació pionera en la defensa del dret d'accés als subministraments bàsics**
 - Llei 24/2015 de mesures urgents per a afrontar l'emergència en l'àmbit de l'habitatge i la pobresa energètica
- Aquest informe ofereix **xifres inèdites sobre el funcionament de la Llei 24/2015** cinc anys després de la seva aprovació
 - Novembre de 2016: 39.000 actuacions per evitar talls de subministrament (Conseller d'Empresa i Coneixement)
 - Març de 2021: 63.000 talls de subministrament elèctric de llars vulnerables evitats (Generalitat)

La pobresa energètica a Catalunya

	2015	2016	2017	2018	2019	Font
Incapacitat d'escalfar l'habitatge a una temperatura adequada						
Catalunya		8,7%	6,3%	8,8%	8,3%	MITECO [2]
Espanya		10,1%	8,0%	9,1%	7,6%	MITECO
Unió Europea (% de població)		8,7%	7,8%	7,3%	7,0%	Eurostat
Endarreriments en els rebuts de subministraments						
Catalunya		8,0%	6,6%	6,5%	6,5%	MITECO
Espanya		7,8%	7,4%	7,2%	6,6%	MITECO
Unió Europea (% de població)		8,1%	7,0%	6,6%	6,1%	Eurostat
Pèrdua d'una font habitual d'energia domèstica per dificultats financeres						
Catalunya [3]		1,4%	0,8%	1,3%	2,2%	ACA [4]
Espanya		1,8%	1,3%	1,5%	1,1%	ACA

La pobresa energètica a Catalunya

	2015	2016	2017	2018	2019	Font
Despesa en energia domèstica desproporcionada (indicador EPOV 2M)						
Catalunya	19,6%			14,5%	13,9%	Ivàlua [5] / MITECO
Espanya		13,7%	17,3%	16,9%	16,7%	MITECO
Unió Europea (% de població)	16,2%					EPOV [6]
Despesa en energia domèstica per sota de la mediana (indicador EPOV M/2)						
Catalunya	9,3%	5,7%	8,2%	7,5%	7,3%	Ivàlua / MITECO
Espanya		11,3%	10,7%	11,0%	10,6%	MITECO
Unió Europea (% de població)	14,6%					EPOV

Entre **mig milió i un milió de persones afectades** a Catalunya

Al voltant de l'1% de les llars (100.000 persones) pateixen tantes dificultats que **a vegades veuen el seu subministrament interromput**

La sol·licitud d'informació pública

- Adreçada al llavors **Departament de Treball, Afers Socials i Famílies** de la Generalitat sota la **Llei 19/2014 de transparència, accés a la informació pública i bon govern**
 - Mitjançant la Comissió de Garantia del Dret a l'Accés a la Informació Pública (GAIP) es va derivar a les àrees bàsiques de serveis socials

PUNT 1 a 3

Informes de Risc d'Exclusió Residencial (IRER) tramitats i de punts de subministrament amb IRER o que apareixen als llistats d'impagaments

PUNT 4 a 7

Respostes de les Administracions als llistats d'impagaments remesos per subministradores

PUNT 8 i 9

Despesa en ajuts d'urgència social per pobresa energètica, fons de finançament i famílies beneficiaries

PUNT 10 i 11

Comptadors socials d'aigua sol licitats i instal·lats

Enginyeria
Sense Fronteres

Amb la
col·laboració de

Agència Catalana
de Cooperació
al Desenvolupament

ICTA

Institut de Ciència
i Tecnologia Ambientals - UAB

UAB

Universitat Autònoma
de Barcelona

Fons de dades i enfoc metodològic

- **Base de dades d'ens locals:** sobre els 12 punts de sol·licitud d'informació (693 municipis o 83% de la població de Catalunya)
- **Bases de dades de fitxers RUDEL** (Registre unificat de dades dels ens locals) de la Generalitat: ajuts d'urgència social per pobresa energètica de més de 100 municipis (2016-2018)
- **Principis generals** per a la comptabilització
 - Enfoc conservador per a la quantificació dels efectes de la Llei 24/2015
 - Representativitat de les dades referida al percentatge de població total de Catalunya i dels ens locals que proporcionen dades
 - Per comparar entre ens locals i pel càlcul de mitjanes, fem servir la població total del ens local com a factor de ponderació i equivalència

Cobertura i representativitat de l'informe

693
Municipis

És a dir, el **73%** dels **947** municipis de Catalunya

6,42
Milions de persones

El **83%** dels **7,78** milions que constitueixen la població de Catalunya l'any 2020

Ens locals que van respondre a la sol·licitud d'informació

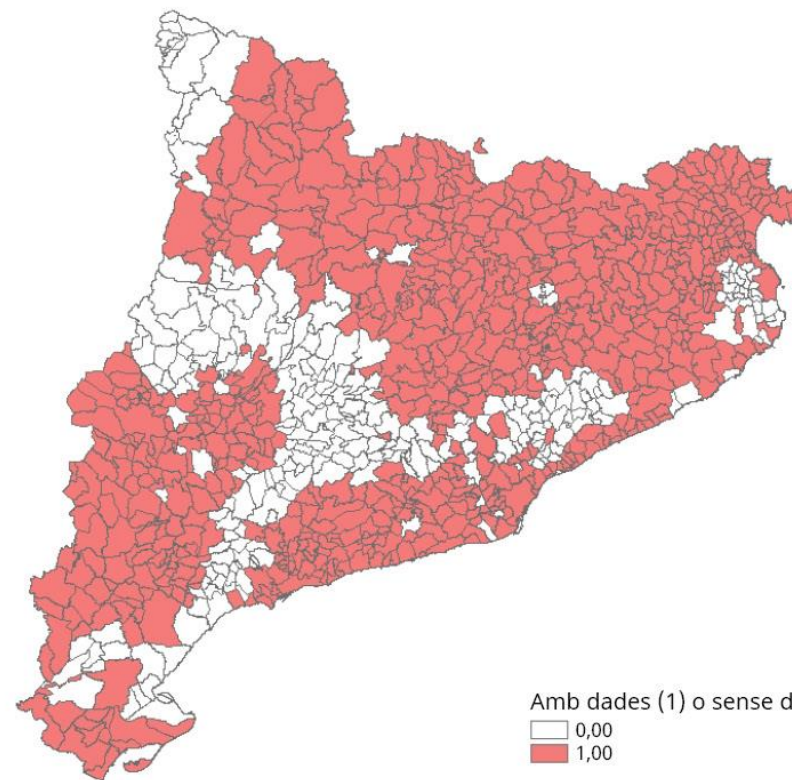
45 ajuntaments i 32 altres ens locals de caràcter supramunicipal. Hi són les quatre capitals de província (Barcelona, Lleida, Tarragona i Girona).

Setembre 2021

Municipis que van respondre a la sol·licitud d'informació pública

Talls evitats i famílies protegides

200.000
Talls evitats

La Llei 24/2015 hauria evitat un mínim de **200.000 talls de subministrament** de famílies vulnerabilitzades entre el 2015 i el 2020

100.000
Llars protegides

Més de **100.000 llars protegides** per la Llei 24/2015 en el període 2015-2020

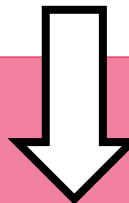
Amb la col·laboració de

Setembre 2021

Més de 200.000 talls evitats des de 2015

	Total acumulat 2015-2020	Acumulat 2015-2020 per 100 habitants	Representativitat (1): % població amb dades
PUNT 1: Nombre d'IRER tramitats	286.103	5,6	66%
PUNT 2: Nombre de punts de subministraments o CUPS diferents en els quals s'ha tramitat com a mínim un IRER	80.351	2,3	45%
PUNT 3: Nombre de punts de subministrament o CUPS diferents que han aparegut com a mínim un cop als llistats remesos per les subministradores	285.429	6,6	56%

Més de **100.000 llars protegides** en 2015-2020: segons el PUNT 9, es comptabilitzen 184.311 ajuts d'urgència social pel pagament de factures de subministraments bàsics (que requereixen un IRER)

Críteris de comptabilització (talls evitats)

- Tots els IREERs comptabilitzats **corresponen a pobresa energètica**
- Segons resultats del PUNT 5 **només un 18%** del total dels 286.103 IREER tramitats (PUNT 1) **son negatius**
- Es defineix un tall evitat com a la **continuitat d'un tipus de subministrament garantit per l'IREER** durant el temps que aquest informe és vàlid (inclou renovacions de la mateixa llar)
- Es tracta de una **comptabilització conservadora** atès que: i) les dades del PUNT 1 corresponen al **66% de la població** de Catalunya; ii) s'assumeix que cada IREER positiu **evita només el tall d'un tipus de subministrament**

Enginyeria
Sense Fronteres

Amb la
col·laboració de

Agència Catalana
de Cooperació
al Desenvolupament

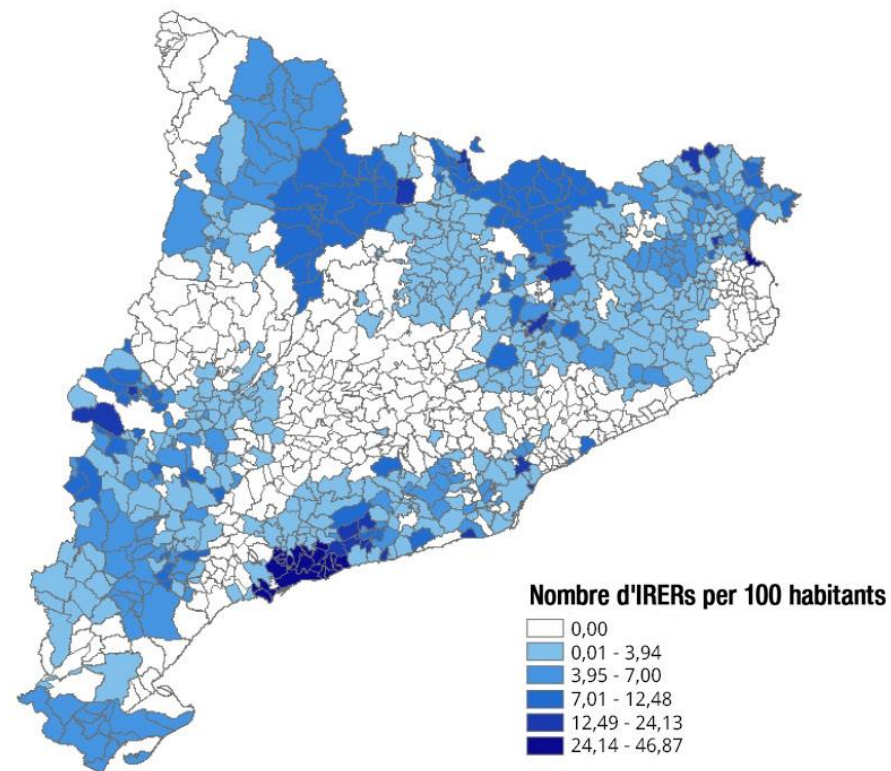
ICTA

Institut de Ciència
i Tecnologia Ambientals - UAB

UAB
Universitat Autònoma
de Barcelona

Nombre d'IRERs tramitats (acumulat 2015-2020) per 100 habitants

Principi de precaució i silenci positiu

- **L'article 6** de la Llei 24/2015 obliga les subministradores, abans d'efectuar un tall, a “sol·licitar prèviament un informe als serveis socials municipals **per determinar si la persona o unitat familiar es troba en [...] risc d'exclusió residencial**”
- Les dades indiquen que **en molts casos serveis socials desconeixen la situació** de les llars als llistats d'impagaments
 - Només en 18% dels casos l'Administració respon que el punts de subministrament compleix (o no) els requisits d'exclusió residencial
 - En la majoria dels casos l'Administració no respon o, el més habitual, respon que la unitat familiar no consta a la seva base de dades

Crítiques de serveis socials

- *“Els llistats, majoritàriament Excels, arriben amb freqüències variables i amb una informació que no és homogènia (cada companyia la facilita ordenada de manera diferent)”*
- *“Les companyies subministradores, sobretot les elèctriques, han dipositat tota la seva confiança en els serveis socials bàsics, als quals utilitzen com una extensió o complement de les oficines d’atenció als seus clients, especialment la d’aquelles persones que requereixen invertir un temps considerable en atendre la seva situació”*

Ajuts d'urgència social per pobresa energètica

35,3
milions €

184.311
ajuts

Entre el 2015 i el 2020, la Generalitat i les administracions locals van destinar un total (acumulat) de **35,3 milions d'euros en 184.311 ajuts** d'aquest tipus.

1,9
milions €

Els **35,3 milions d'euros** inclouen **1,9 milions d'euros de despesa en ajuts pel pagament de contractes del mercat lliure***.

Amb la col·laboració de

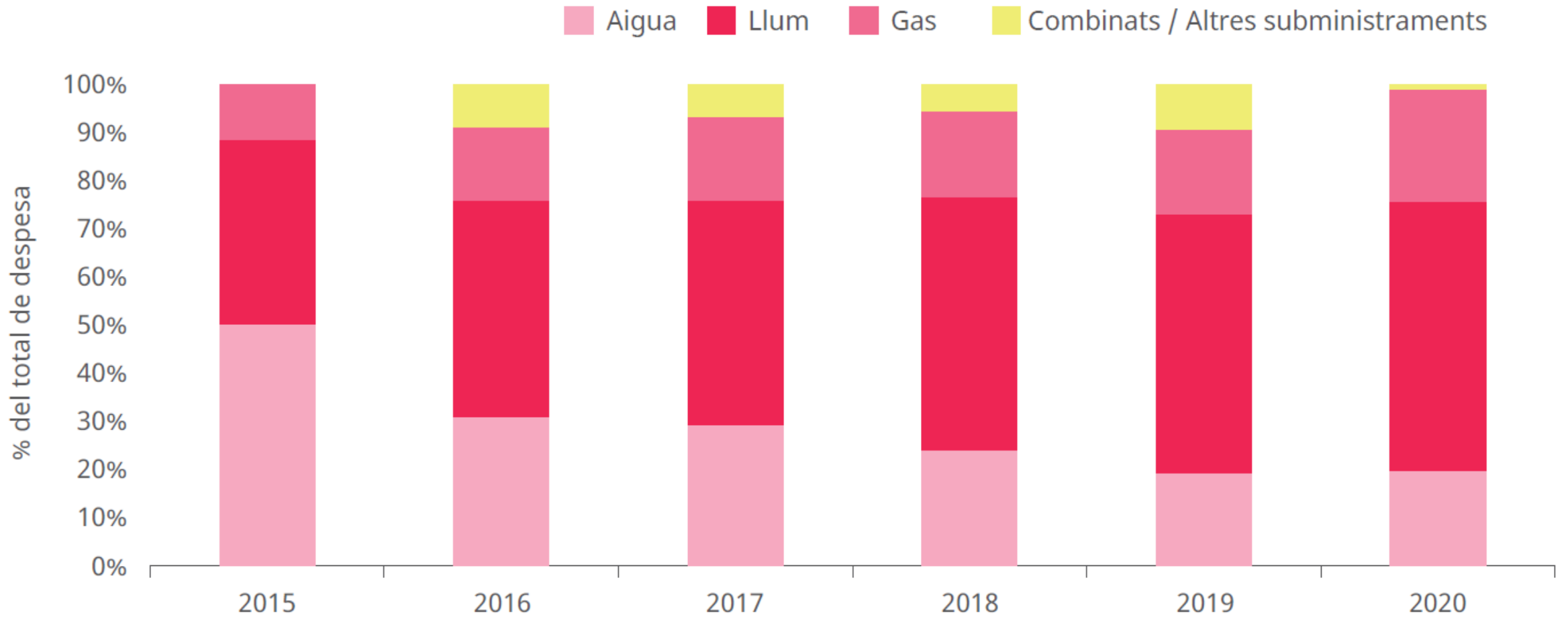

Setembre 2021

* És a dir, es van destinar a pagar factures de contractes amb preus per kWh més elevats que la tarifa regulada del PVPC, sovint amb serveis de manteniment i assistència innecessaris (com, per exemple, el servei OK Gas d'Endesa o Servigas de Naturgy) i, en cap cas, acollits al bo social.

Llum i aigua, els subministraments prioritzats

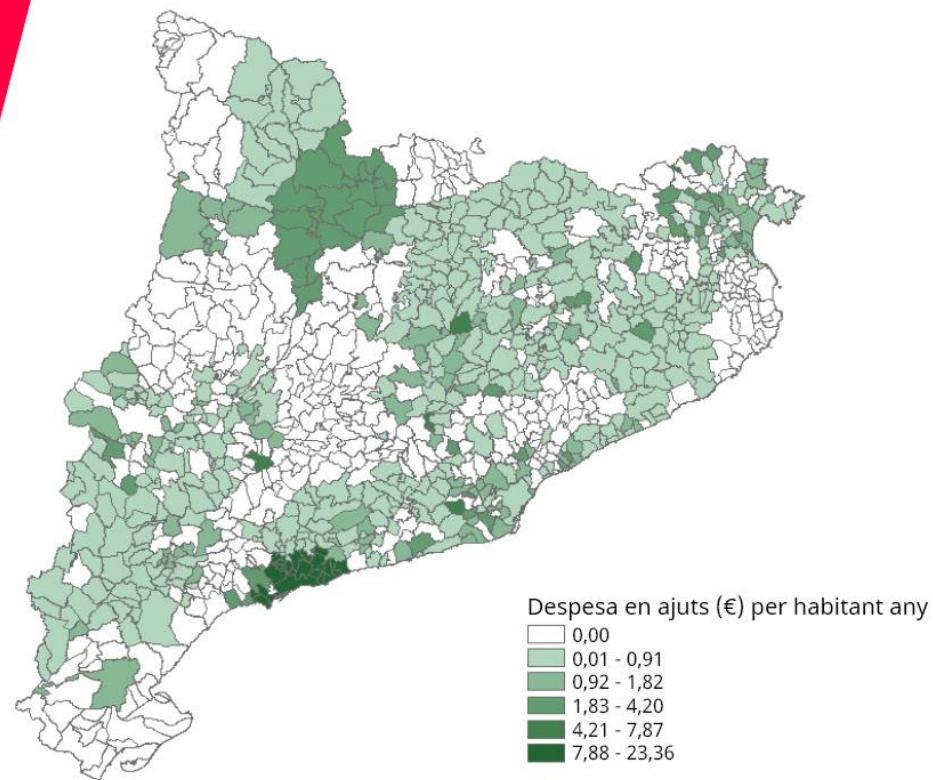

Xifres de despesa i nombre d'ajuts d'urgència social per pobresa energètica per unitat familiar beneficiària i població total dels municipis

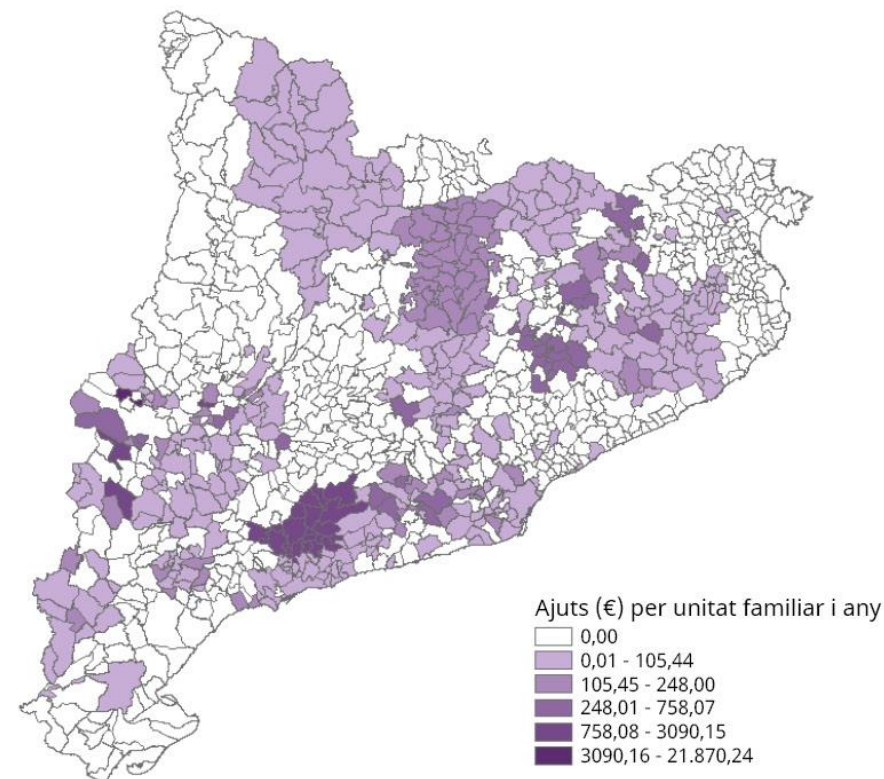
	Total acumulat i mitjana per habitant i any	Representativitat (1): % població amb dades
Unitats familiars beneficiàries per 100 habitants (total 2015-2020)	3,7	65%
Unitats familiars beneficiàries per 100 habitants per any	1,1	65%
Euros de despesa per unitat familiar beneficiària (total 2015-2020)	240€	62%
Euros de despesa per unitat familiar beneficiària per any	91,60€	62%
Euros de despesa pública en ajuts d'urgència social per habitant (total 2015-2020)	6,5€	70%
Euros de despesa pública en ajuts d'urgència social per habitant per any	1,90€	75%

3% de la despesa anual mitjana en assistència social primària i menys del 0,1% del pressupost anual dels municipis catalans

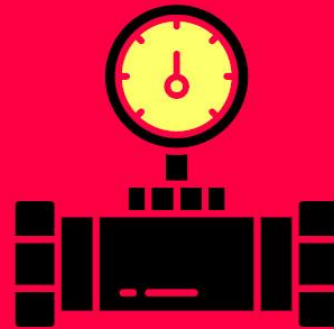
*Despesa mitjana en
ajuts d'urgència social
per pobresa energètica
pel període 2015-2020
(€ per habitant i any)*

Ajut mitjà rebut per unitat familiar en concepte de prestació d'urgència social per pobresa energètica (€ per unitat familiar i any)

Comptadors socials d'aigua

914
comptadors
socials d'aigua

Entre els anys 2015 i 2020, es van instal·lar **914 comptadors socials d'aigua en habitatges vulnerabilitzats en situació d'ocupació en precari** (sense títol habilitant)

Això representa **29 comptadors socials per cada 100.000 habitants** (acumulat 2015-2020)*

Amb la col·laboració de

Setembre 2021

* Segons dades de 27 municipis que representen 3,15 milions de persones i el 40% de la població de Catalunya.

Comptadors socials d'aigua

- De **10 comptadors** per 100.000 habitants (Sitges, Prat de Llobregat, Manresa, Vilafranca del Penedès o Gavà) **a més de 100** per 100.000 habitants (Vendrell, Mollet, Rubí o Moianès)
- El **59% de les peticions** de llars sense subministrament d'aigua **resulten en la instal·lació d'un comptador social**
 - Segons la submostra de 21 municipis amb dades de peticions i instal·lacions
- L'article 6 de la Llei 24/2015 estableix que **les administracions han de garantir el dret d'accés a l'aigua potable**
 - El Decret 2018/184 de l'AMB autoritza el subministrament d'aigua a llars vulnerables amb independència de la situació jurídica de l'habitatge on viuen
 - Autorització provisional que no modifica el règim de propietat del l'habitatge

Conclusions

- Tot i la importància cabdal de la Llei 24/2015 per garantir el dret d'accés als subministraments bàsics, **manca informació transparent i detallada** sobre la realitat de la seva aplicació
- Les dades recollides **il·lustren la força de la Llei 24/2015**
 - Més de 200.000 talls evitats i més de 100.000 llars protegides
- Els **serveis socials** es troben amb **importants dificultats pràctiques** per a l'aplicació del principi de precaució
 - Serveis socials es veuen obligats a gestionar els llistats d'impagaments enviats per subministradores en múltiples formats i sense eines per a l'avaluació ràpida de les persones que hi apareixen

Recomanacions (1)

1. Ús de la informació generada per la Llei 24/2015 i els ajuts d'urgència social per monitoritzar en temps real la pobresa energètica

- Permetria detectar i respondre ràpidament a canvis en les condicions a escala municipal o de consell comarcal
- La Generalitat pot proporcionar un marc metodològic i operatiu per a la recollida i anàlisi sistemàtica de dades a partir dels fitxers RUDEL

2. Evitar l'acumulació de deute per factures impagades mitjançant convenis com el signat entre la Generalitat i Endesa el març de 2021

- Condonació del deute de 35.518 famílies, establiment d'un Fons d'Atenció Solidària finançat al 50% per Endesa i 50 % administracions que amplia els descomptes del bo social elèctric, i compromís d'optimització de contractes de tota família amb IREER

Recomanacions (2)

3. Eliminar la necessitat de sol·licitar ajuts socials d'urgència per pobresa energètica

- Pagaments extraordinaris, concedits per un temps limitat, subjectes a disponibilitat pressupostària i a requisits estrictes que requereixen una avaluació cas per cas
- Cal abandonar aquest model assistencialista i avançar cap a mecanismes de protecció automàtica que obliguen les llars vulnerables a demanar ajut o acumular deute

4. Garantir el dret d'accés als subministraments bàsics de totes les famílies amb independència de la situació de l'habitatge on viuen

- El conveni Endesa-Generalitat estableix un mecanisme perquè famílies sense títol habilitant (escriptura de propietat o contracte de lloguer) accedint a un contracte extraordinari de subministrament elèctric (d'un any prorrogable i 3 kW de potència màxima) mentre la persona sol·licitant es trobi en situació de risc d'exclusió residencial

Recomanacions (3)

5. Posar en marxa mecanismes que facilitin a la identificació de llars en risc d'exclusió residencial als llistats d'impagament

- Moltes llars incloses als llistats d'impagaments de subministradores no estan estrictament protegides per la Llei 24/2015 perquè no es pot confirmar que es troben en situació de risc d'exclusió residencial
- Serveis socials troben dificultats en la gestió dels llistats d'impagaments, que cada subministradora envia en condicions diferents i requereixen contactar una a una les llars que no apareixen als seus sistemes d'informació
- Cal establir un model únic de comunicació d'impagaments i mecanismes de suport a serveis socials per a l'avaluació ràpida de la situació socioeconòmica de les persones que apareixen als llistats

Moltes gràcies

Amb la col·laboració de

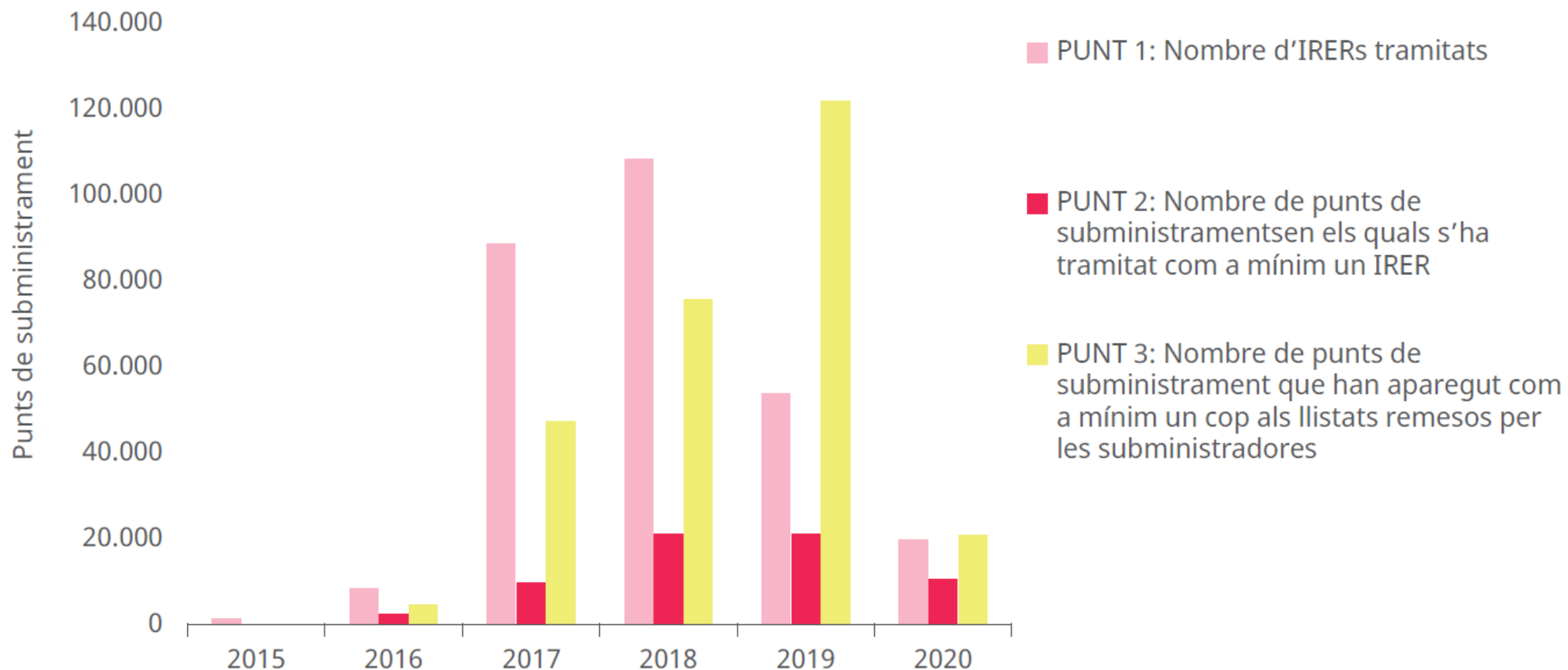
Agència Catalana
de Cooperació
al Desenvolupament

Institut de Ciència
i Tecnologia Ambientals - UAB

Nombre d'IRER tramitats i punts de subministrament (CUPS diferents) gestionats per any sota criteris de la Llei 24/2015

Xifres anuals de despesa pública i d'unitats familiars receptores d'ajuts d'urgència social per pobresa energètica (2015-2020)

